

Αυτή η εικόνα από το πείραμα στο Robber's Cave δείχνει Αετούς και Κροταλίες να συνεργάζονται για να σύρουν το φορτηγό της κατασκήνωσης, χρησιμοποιώντας το σκοινί που παλαιότερα είχε χρησιμοποιηθεί στη διεκκυστίδα σε μια συμβολική χειρονομία του πειραματιστή.

Πώς θα μπορούσαμε να αλλάξουμε την ατμόσφαιρα της τάξης έτσι ώστε να προσεγγίζει τη συνταγή του Allport για την αποτελεσματικότητα της επαφής; Πώς θα μπορούσαμε να καταστήσουμε λευκούς μαθητές και μαθητές που προέρχονται από μειονότητες ισότιμους, αλληλεξαρτώμενους και ταγμένους στην επίτευξη κοινών στόχων;

Συνεργασία και Αλληλεξάρτηση: Η Τάξη Παζλ

Το 1971 στο Austin του Texas καταργήθηκε ο φυλετικός διαχωρισμός στα σχολεία. Μέσα σε λίγες μόνο εβδομάδες, παιδιά Αφρομερικανών, λευκών και Αμερικανών μεξικανικής καταγωγής είχαν εμπλακεί σε ανοιχτή σύγκρουση· καναδάδες με ανταλλαγή γρονθοκοπημάτων ξεσπούσαν στους διαδρόμους και στις αυλές των σχολείων. Ο επιστάτης του σχολείου του Austin απευθύνθηκε στον Elliot Aronson, τότε καθηγητή στο Πανεπιστήμιο του Texas, με αίτημα να βρει έναν τρόπο να δημιουργήσει πιο αρμονικό περιβάλλον. Αφού πέρασε μερικές μέρες παρατηρώντας τις δυναμικές πολλών τάξεων, ο Aronson και οι μεταπτυχιακοί του φοιτητές διαπίστωσαν ομοιότητες με την κατάσταση που υπήρχε στο πείραμα του Sherif και των συνεργατών του (1961) στο Robber's Cave. Με τα ευρήματα εκείνης της μελέτης κατά νου, ανέπτυξαν μια τεχνική που δημιουργούσε ατμόσφαιρα αλληλεξάρτησης στην εκάστοτε τάξη, σχεδιασμένη να ενθαρρύνει μαθητές διάφορων φυλετικών και εθνοτικών προελεύσεων να επιδιώξουν κοινούς στόχους. Την ονόμασαν **τάξη παζλ**, γιατί έμοιαζε με τη συναρμολόγηση ενός παζλ (Aronson, 1978· Aronson & Bridgeman, 1979· Aronson & Gonzalez, 1988· Aronson & Patnoe, 1997· Walker & Crogan, 1998· Wolfe & Spencer, 1996).

Τάξη Παζλ (Jigsaw Classroom) Μια διάρθρωση σχολικής τάξης σχεδιασμένη να μειώνει την ανάκυψη προκαταλήψεων και να αυξάνει την αυτοεκτίμηση των παιδιών τοποθετώντας τα σε μικρές, πολυεθνικές ομάδες και καθιστώντας κάθε παιδί αλληλεξαρτώμενο με τα άλλα παιδιά στην ομάδα ως προς την εκμάθηση του υλικού του μαθήματος.

Η τάξη παζλ λειτουργεί ως εξής: Οι μαθητές χωρίζονται σε μαθησιακές ομάδες των έξι ατόμων διάφορων εθνοτικών προελεύσεων. Το μάθημα της ημέρας χωρίζεται σε έξι τμήματα και σε κάθε μαθητή ανατίθεται ένα τμήμα του γραπτού υλικού. Επομένως, αν οι μαθητές μαθαίνουν για τη ζωή της Eleanor Roosevelt, η βιογραφία της χωρίζεται σε έξι μέρη και διανέμεται στους έξι μαθητές, καθένας από τους οποίους έχει στην κατοχή του ένα μοναδικό και ζωτικό μέρος των πληροφοριών, το οποίο, όπως τα κομμάτια ενός παζλ, πρέπει να ενωθεί με τα υπόλοιπα για να μπορέσει κανείς να αποκτήσει ολοκληρωμένη εικόνα. Κάθε μαθητής πρέπει να μάθει τη δική του ενότητα και να τη διδάξει στα άλλα μέλη της ομάδας, τα οποία δεν έχουν καμία άλλη πρόσβαση στο υλικό αυτό. Επομένως, αν η Alicia θέλει να τα πάει καλά στην εξέταση για τη ζωή της Eleanor Roosevelt,

πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στον Carlos (ο οποίος περιγράφει την παιδική ηλικία της Roosevelt), στη Shamika (η οποία περιγράφει την περίοδο που έπεσε η Roosevelt στον Λευκό Οίκο) και ούτω καθεξής.

Σε αντίθεση με την παραδοσιακή τάξη, όπου οι μαθητές ανταγωνίζονται μεταξύ τους, η τάξη παζλ εμπλέκει τους μαθητές σε μια κατάσταση αλληλεξάρτησης. Στην παραδοσιακή τάξη, αν ο Carlos λόγω άγχους και δυσφορίας δυσκολεύεται να πει το μάθημα, οι άλλοι μαθητές εύκολα μπορούν να τον αγνοήσουν ή να τον ταπεινώσουν μέσα στον ζήλο τους να δείξουν στον δάσκαλο πόσο έξυπνοι είναι. Στην τάξη παζλ, όμως, αν ο Carlos έχει πρόβλημα να πει το μάθημα, είναι πλέον προς το συμφέρον των άλλων μαθητών να είναι υπομονετικοί, να κάνουν ενθαρρυντικά σχόλια και ακόμα και να κάνουν φιλικές, διερευνητικές ερωτήσεις για να διευκολύνουν τον Carlos να αναδείξει τη γνώση που έχει μόνο εκείνος.

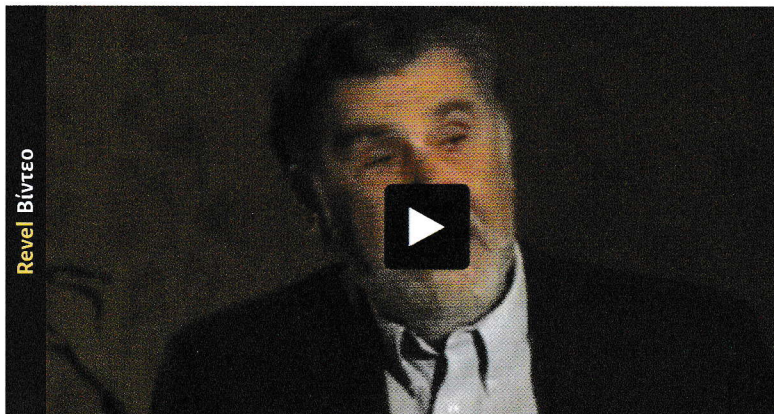
Μέσα από τη διαδικασία παζλ, τα παιδιά αρχίζουν να δίνουν μεγαλύτερη προσοχή το ένα στο άλλο και να δείχνουν σεβασμό το ένα για το άλλο. Ένα παιδί όπως ο Carlos θα ανταποκρινόταν σε αυτή τη μεταχείριση ταυτόχρονα χαλαρώνοντας και αναπτύσσοντας μεγαλύτερη δέσμευση· αυτό θα παρήγαγε αναπόφευκτα βελτίωση της ικανότητάς του να επικοινωνεί. Δύο εβδομάδες αργότερα, οι άλλοι μαθητές συνειδητοποιούν ξαφνικά ότι ο Carlos είναι πολύ πιο έξυπνος απ' ό,τι πίστευαν. Αρχίζουν να τον συμπαθούν. Ο Carlos αρχίζει να απολαμβάνει το σχολείο περισσότερο και να βλέπει τους λευκούς μαθητές στην ομάδα του, όχι σαν βασανιστές, αλλά σαν υπεύθυνους ομολόγους του πρόθυμους να του προσφέρουν βοήθεια. Με τη σειρά τους, καθώς εκείνος αρχίζει να αισθάνεται ολοένα και περισσότερο άνετα μέσα στην τάξη και να αποκτά όλο και μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, οι ακαδημαϊκές επιδόσεις του Carlos αρχίζουν να βελτιώνονται. Καθώς η ακαδημαϊκή του απόδοση βελτιώνεται, το ίδιο συμβαίνει και με την αυτοεκτίμησή του. Ο φαύλος κύκλος έχει σπάσει· οι παράγοντες που προκαλούσαν καταβύθιση αλλάζουν, και η πορεία του ξεκινά να είναι ανοδική.

Τα επίσημα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τα πειράματα παζλ επιβεβαίωσαν τις παρατηρήσεις των πειραματιστών και των δασκάλων: Σε σύγκριση με τους μαθητές στις παραδοσιακές τάξεις, οι μαθητές στις ομάδες παζλ ανέπτυξαν μικρότερες προκαταλήψεις και συμπαθούσαν περισσότερο τους συμμαθητές τους, τόσο εντός όσο και εκτός της ομάδας εθνοτικής τους προέλευσης. Τα παιδιά στις τάξεις παζλ απέδωσαν καλύτερα στις εξετάσεις, είχαν υψηλότερη αυτοεκτίμηση, ενώ άρχισε να τους αρέσει περισσότερο το σχολείο σε σύγκριση με τα παιδιά στις παραδοσιακές τάξεις. Τέλος, τα παιδιά από τις τάξεις παζλ ενσωματώθηκαν περισσότερο έμπρακτα: Στη σχολική αυλή, υπήρχε πολύ περισσότερη ανάμειξη μεταξύ εθνοτικών ομάδων απ' ό,τι συνέβαινε στα σχολεία που χρησιμοποιούσαν περισσότερο παραδοσιακές τεχνικές στην τάξη.

ΓΙΑΤΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ ΠΑΖΛ; Ένας λόγος για την επιτυχία αυτής της τεχνικής είναι ότι η διαδικασία της συμμετοχής σε μια συνεργατική ομάδα καταρρίπτει τις αντιλήψεις περί ενδο-ομάδας έναντι εξω-ομάδων και επιτρέπει στο εκάστοτε άτομο να αναπτύξει τη γνωστική κατηγορία της «ενοποιημένης μονάδας» (Gaertner et al., 1990). Επιπλέον, η συνεργατική στρατηγική τοποθετεί τους ανθρώπους σε καθεστώς όπου είναι πιο πιθανό να κάνουν χάρες σε άλλους. Στο Κεφάλαιο 6 συζητήσαμε για ένα πείραμα που αναδεικνύει ότι όταν κανείς ενεργεί με τρόπο που ωφελεί τους άλλους, καταλήγει να αισθάνεται πιο ευνοϊκά απέναντι στα άτομα που βοήθησε (Leippe & Eisenstadt, 1998).

Η μάθηση τύπου παζλ παράγει θετικά αποτελέσματα για έναν ακόμη λόγο: Ενθαρρύνει την ανάπτυξη ενσυναίσθησης. Στην ανταγωνιστική τάξη, ο στόχος είναι να δείξει κανείς στον δάσκαλο πόσο έξυπνος είναι. Δεν χρειάζεται να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στους άλλους μαθητές στην τάξη του. Για να συμμετάσχει όμως κανείς αποτελεσματικά στην τάξη παζλ, πρέπει να δώσει επισταμένη προσοχή σε όποιο μέλος της ομάδας λέει το μάθημα.

ΔΕΙΤΕ | Η ΤΑΞΗ ΠΑΖΛ

Όταν η τάξη είναι δομημένη έτσι ώστε μαθητές διαφόρων εθνοτικών προελεύσεων να συνεργάζονται μεταξύ τους, οι προκαταλήψεις μειώνονται και η αυτοεκτίμησή αυξάνεται.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι συμμετέχοντες μαθαίνουν πώς να προσεγγίζουν κάθε συμμαθητή/-τρια τους με τρόπο προσαρμοσμένο στις ανάγκες του/της. Η Alicia μπορεί να καταλάβει ότι ο Carlos είναι λίγο ντροπαλός και χρειάζεται ήπια παρακίνηση, ενώ η Trang είναι τόσο ομιλητική που μπορεί να χρειαστεί να χαλιναγωγηθεί περιστασιακά. Ο Darnell δέχεται αστεία, ο Peter όμως αποκρίνεται μόνο σε σοβαρά σχόλια.

Εάν η ανάλυσή μας είναι άρτια, θα πρέπει συνακόλουθα η συμμετοχή σε ομάδες παζλ να οδηγεί στην όξυνση της γενικής ικανότητας ενός παιδιού για ενσυναίσθηση, μεταβολή που θα μειώσει την τάση του να επαφίεται σε στερεότυπα. Για να ελέγξει αυτή την κατανόηση, η Diane Bridgeman διεξήγαγε ένα έξυπνο πείραμα με συμμετέχοντες παιδιά ηλικίας 10 ετών. Αμέσως πριν από τη διεξαγωγή του πειράματός της, τα μισά παιδιά είχαν περάσει 2 μήνες σε τάξεις παζλ και τα άλλα μισά σε παραδοσιακές τάξεις. Η Bridgeman (1981) έδειξε στα παιδιά μια σειρά κινούμενων σχεδίων με σκοπό να ελέγξει την ικανότητά τους να μπαίνουν στη θέση των χαρακτήρων που πρωταγωνιστούσαν σε αυτά. Σε ένα από αυτά, η πρώτη σκηνή απεικόνιζε ένα αγοράκι που έμοιαζε λυπημένο καθώς αποχαιρετούσε τον πατέρα του στο αεροδρόμιο. Στην επόμενη σκηνή, ένας ταχυδρόμος παραδίδει ένα πακέτο στο αγόρι. Στην τρίτη σκηνή, το αγόρι ανοίγει το πακέτο, βρίσκει ένα αεροπλανάκι μέσα και ξεσπά σε δάκρυα στη θέα του. Η Bridgeman ρώτησε τα παιδιά γιατί πίστευαν ότι το αγοράκι ξέσπασε σε δάκρυα στη θέα του αεροπλάνου. Σχεδόν όλα τα παιδιά μπορούσαν να απαντήσουν σωστά: επειδή το αεροπλανάκι του έφερε στο νου πόσο του έλειπε ο πατέρας του. Στη συνέχεια, η Bridgeman έκανε την κρίσιμη ερώτηση: «Τι σκέφτηκε ο ταχυδρόμος όταν είδε το αγόρι να ανοίγει το πακέτο και να αρχίζει να κλαίει;»

Τα παιδιά στην ομάδα ελέγχου πίστευαν ότι ο ταχυδρόμος θα γνώριζε ότι το αγόρι ήταν λυπημένο, επειδή το δώρο του έφερνε στο νου την απουσία του πατέρα του. Όσα όμως συμμετείχαν στην τάξη παζλ απαντούσαν διαφορετικά. Είχαν αναπτύξει την ικανότητα να υιοθετούν την οπτική του ταχυδρόμου —να μπαίνουν στη θέση του— και συνειδητοποίησαν ότι θα ήταν μπερδεμένος βλέποντας το αγόρι να κλαίει τη στιγμή που έπαιρνε ένα ωραίο δώρο, επειδή δεν είχε δει τη σκηνή του αποχαιρετισμού στο αεροδρόμιο. Από μόνο του αυτό μπορεί να μη μοιάζει σημαντικό. Τι σημασία έχει αν τα παιδιά έχουν την ικανότητα να καταλάβουν τι σκέφτεται ένας χαρακτήρας κινούμενων σχεδίων; Κι όμως έχει. Ο βαθμός στον οποίο τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν την ικανότητα να βλέπουν τον κόσμο από την οπτική γωνία ενός άλλου ανθρώπου έχει σημαντικές προεκτάσεις όσον αφορά την ενσυναίσθηση, τη γενναιοδωρία και την εξοικείωση με τη συνύπαρξη με άλλους (Todd et al., 2011). (Για να ανακαλύψετε αν η μέθοδος παζλ θα ωφελήσει κι εσάς, δείτε την ενότητα «Δοκιμάστε το!»)

Όταν αναπτύσσουμε την ικανότητα να κατανοούμε τι περνάει ένα άλλο άτομο, αυξάνεται η πιθανότητα να αισθανθούμε εγκαρδιότητα απέναντί του. Όταν συμβεί αυτό, γίνεται σχεδόν αδύνατο να νιώσουμε προκατάληψη ενάντια στο άτομο αυτό, να το εκφοβίσουμε ή να το ταπεινώσουμε.

Η ΣΤΑΔΙΑΚΗ ΕΞΑΠΛΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΗΛΕΞΑΡΤΩΜΕΝΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ Η προσέγγιση του παζλ δοκιμάστηκε για πρώτη φορά το 1971· από τότε οι ερευνητές στον χώρο της εκπαίδευσης έχουν αναπτύξει διάφορες παρόμοιες συνεργατικές τεχνικές (J. Aronson, 2010· Cook, 1985· Johnson & Johnson, 1987· Slavin & Cooper, 1999). Τα αξιοσημείωτα αποτελέσματα του Aronson και των συνεργατών του πριν από χρόνια στο Austin έχουν αναπαραχθεί πλέον σε εκατοντάδες τάξεις, για παιδιά όλων των ηλικιών και σε

Δοκιμάστε το!**Ομαδική Μελέτη Τύπου Παζλ**

Την επόμενη φορά που πρέπει να προετοιμαστείτε για διαγώνισμα μέσα στην τάξη σε ένα από τα μαθήματά σας, προσπαθήστε να οργανώσετε μερικούς συμμαθητές σας, ώστε να σχηματίσετε μια ομάδα τύπου παζλ με σκοπό να μελετήσετε για το διαγώνισμα.

Αναθέστε σε κάθε άτομο ένα τμήμα της μελέτης. Αυτό το άτομο θα αναλάβει να γίνει ο μεγαλύτερος ειδικός στον κόσμο στο υλικό αυτό. Θα οργανώσει το υλικό με μορφή αναφοράς που θα δοθεί στην υπόλοιπη ομάδα. Τα υπόλοιπα μέλη θα έχουν την άνεση να κάνουν ερωτήσεις για να βεβαιωθούν ότι κατανοούν πλήρως το υλικό. Στο τέλος της συνεδρίας, απευθύνετε στα μέλη της ομάδας τις ακόλουθες ερωτήσεις:

1. Σε σύγκριση με τη μελέτη κατά μόνας, η ομαδική μελέτη ήταν περισσότερο ή λιγότερο ευχάριστη;
2. Σε σύγκριση με τη μελέτη κατά μόνας, η ομαδική μελέτη ήταν περισσότερο ή λιγότερο αποτελεσματική;
3. Πώς νιώθετε απέναντι σε κάθε ένα από τα άτομα στην ομάδα, σε σχέση με τη γνώμη που είχατε για εκείνα πριν από τη συνεδρία;
4. Θα θέλατε να ξανακάνετε κάτι τέτοιο;

Ενδεχομένως συνειδητοποιήσατε ότι αυτή η κατάσταση έχει μάλλον ηπιότερη επίδραση από τις ομάδες παζλ που περιγράφονται σε αυτό το βιβλίο. Γιατί;

πολλές περιοχές των ΗΠΑ και σε ολόκληρο τον κόσμο (Hänze & Berger, 2007· Jürgen-Lohmann, Borsch & Giesen, 2001· Sharan, 1980· Walker & Crogan, 1998). Αυτή η μέθοδος είναι πλέον γενικά αποδεκτή ως ένας από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους βελτίωσης των σχέσεων μεταξύ εθνοτικών ομάδων, αύξησης της αποδοχής στιγματισμένων ατόμων, όπως των ατόμων με ψυχικές ασθένειες, ανάπτυξης ενσυναίσθησης και βελτίωσης των εκάστοτε τρόπων διδασκαλίας (Desforges et al., 1991· Deutsch, 1997· McConahay, 1981· Slavin, 1996). Αυτό που ξεκίνησε ως απλό πείραμα σε ένα σχολικό σύστημα γίνεται σιγά-σιγά σημαντικό κίνημα στη δημόσια εκπαίδευση. Δυστυχώς, η έμφαση στην προηγούμενη πρόταση είναι στις λέξεις *σιγά-σιγά*. Το εκπαιδευτικό σύστημα, όπως κάθε άλλο γραφειοκρατικό σύστημα, τείνει να αντιστέκεται στην αλλαγή.

Είναι ωστόσο ένας στόχος που αξίζει να επιδιωχθεί. Είναι αδύνατο να υπερθεματίσει κανείς αναφορικά με την ευεργετική επίπτωση που μπορεί να έχει στη ζωή ενός παιδιού μια απλή αλλαγή στη δομή της τάξης. Πριν από τρεις περίπου δεκαετίες, ο Elliot Aronson, που επινόησε την τάξη παζλ, έλαβε μια επιστολή από έναν φοιτητή κολεγίου. Την έχει φυλάξει όλα αυτά τα χρόνια, ως εύγλωττη υπενθύμιση ότι πίσω από όλες τις επιστημονικές έρευνες και τις στατιστικές αναλύσεις, υπάρχουν ζωντανά ανθρώπινα όντα με σάρκα και οστά που επηρεάζονται καθημερινά από τις προκαταλήψεις και από τον αντίκτυπο της εκάστοτε κοινωνικής κατάστασης πάνω τους — άτομα που μπορούν να ακμάσουν και να ανθίσουν όταν η δομή της τάξης καθιστά εφικτό κάτι τέτοιο. Ορίστε το πλήρες γράμμα του:

Αγαπητέ Καθηγητή Aronson:

Είμαι τελειόφοιτος στο _____ Πανεπιστήμιο. Σήμερα έλαβα μια επιστολή αποδοχής στη Νομική Σχολή του Harvard. Αυτό μπορεί να μη σας μοιάζει περίεργο, αλλά επιτρέψτε μου να σας πω κάτι. Είμαι το 6^ο από τα 7 παιδιά που έκαναν οι γονείς μου — και το μόνο που έγινε δεκτό στο κολέγιο, τόσο μάλλον που αποφοίτησε από αυτό ή που έγινε δεκτός στη νομική σχολή.

Πιθανόν ήδη αναρωτιέστε γιατί σας γράφει ένας ξένος και καυχείται για τα επιτεύγματά του. Στην πραγματικότητα, δεν είμαι ξένος, αν και δεν έχουμε γνωριστεί ποτέ. Βλέπετε, πέρυσι, πήρα ένα μάθημα κοινωνικής ψυχολογίας όπου χρησιμοποιούσαμε ένα βιβλίο που γράψατε, *The Social Animal (Το Κοινωνικό Ζώο)*, και όταν διάβασα για τις προκαταλήψεις και το παζλ μου φάνηκαν όλα πολύ γνώριμα — και έπειτα, συνειδητοποίησα ότι ήμουν σε εκείνη την πρώτη-πρώτη τάξη που εφαρμόστηκε η μέθοδος του παζλ, όταν βρισκόμουν στην 5^η δημοτικού. Και καθώς συνέχισα το διάβασμα, συνειδητοποίησα ότι ήμουν το αγόρι που αποκαλούσατε Carlos. Και τότε σας θυμήθηκα τη φορά που πρωτοήρθατε στην τάξη μας και πόσο φοβόμουν και πόσο μισούσα το σχολείο και πόσο χαζός ήμουν και πόσο λίγα γνώριζα. Και εσείς μπήκατε στην τάξη — τα θυμήθηκα όλα όταν διάβασα το βιβλίο σας — ήσασταν πολύ ψηλός — περίπου 2 μέτρα — και είχατε μια μεγάλη μαύρη γενειάδα και ήσασταν αστείος και μας κάνατε όλους να γελάσουμε.

Και, το πιο σημαντικό, όταν ξεκινήσαμε να δουλεύουμε σε ομάδες παζλ, άρχισα να συνειδητοποιώ ότι δεν ήμουν στ' αλήθεια τόσο χαζός. Και τα παιδιά που μου έμοιαζαν σκληρά έγιναν φίλοι μου και ο δάσκαλος άρχισε να μου φέρεται φιλικά και καλά και άρχισα στ' αλήθεια ν' αγαπώ να πηγαίνω σχολείο και να μαθαίνω πράγματα και τώρα πρόκειται να πάω στη Νομική Σχολή του Harvard.

Πρέπει να παίρνετε πολλές επιστολές όπως αυτή, αλλά αποφάσισα να σας γράψω ούτως ή άλλως, γιατί επιτρέψτε μου να σας πω κάτι. Η μητέρα μου λέει ότι όταν γεννήθηκα, σχεδόν πέθανα. Γεννήθηκα στο σπίτι και ο ομφάλιος λώρος ήταν τυλιγμένος γύρω απ' το λαιμό μου και η μαία μου έδωσε το φιλί της ζωής και μου έσωσε τη ζωή. Αν ήταν ακόμα ζωντανή, θα έγραφα και σ' εκείνη να της πω ότι μεγάλωσα κι έγινα έξυπνος και καλός και πρόκειται να πάω στη νομική. Πέθανε όμως πριν από λίγα χρόνια. Γράφω σ' εσάς, γιατί, όπως κι εκείνη, σώσατε κι εσείς τη ζωή μου.

Με εκτίμηση,
«Carlos»

Ερωτήσεις Ανασκόπησης

1. Η αύξηση της επαφής μεταξύ ομάδων θα μειώσει την ανάκυψη προκαταλήψεων, εάν πληρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις με εξαίρεση μία. Ποια;
 - α. Κοινοί στόχοι
 - β. Υψηλότερο κύρος της μειονοτικής ομάδας
 - γ. Συνεργασία ανάμεσα στις ομάδες
 - δ. Έγκριση από τις αρχές
2. Σύμφωνα με τη μελέτη στο Robber's Cave, ποια στρατηγική μειώνει την εχθρότητα μεταξύ ομάδων;
 - α. Οι κοινές κοινωνικές νόρμες
 - β. Η συνύπαρξη στο ίδιο περιβάλλον
 - γ. Η συνεργασία κατά την επιδίωξη κοινών στόχων
 - δ. Η συμμετοχή σε διασκεδαστικά ανταγωνιστικά παιχνίδια, όπως η διεγκυστίνδα
3. Γιατί οι πρώτες απόπειρες κατάργησης του φυλετικού διαχωρισμού δεν κατάφεραν να μειώσουν τις προκαταλήψεις μεταξύ εθνοτικών ομάδων;
 - α. Δινόταν το ίδιο κύρος στους μαθητές.
 - β. Τα περιβάλλοντα των τάξεων ήταν ιδιαίτερα ανταγωνιστικά.
 - γ. Οι μαθητές που προέρχονταν από μειονότητες δεν προσπαθούσαν αρκετά να κάνουν φίλους.
 - δ. Οι μαθητές που προέρχονταν από την πλειονότητα είχαν κοινούς στόχους με τους μαθητές που προέρχονταν από μειονότητες.
4. Ποιο είναι το κεντρικό στοιχείο στην τάξη παζλ;
 - α. Παιδιά διαφορετικών εθνοτικών προελεύσεων έχουν ανάγκη το ένα το άλλο για να επιλύσουν προβλήματα.
 - β. Δίνεται σε παιδιά διαφορετικών εθνοτικών προελεύσεων μια ευκαιρία να επιδείξουν τα ξεχωριστά τους ταλέντα.
 - γ. Τα παιδιά που προέρχονταν από μειονότητες έχουν το περιθώριο να συμμετέχουν χρησιμοποιώντας τη δική τους γλώσσα και ακολουθώντας τον ρυθμό που προτιμούν.
 - δ. Οι δάσκαλοι σταματούν να απευθύνουν τον λόγο σε μεμονωμένους μαθητές.
5. Ποιος είναι ένας από τους κύριους λόγους της αποτελεσματικότητας της μεθόδου του παζλ;
 - α. Απαιτεί από τα παιδιά να συμπεριφέρονται ευγενικά και με ενσυναίσθηση.
 - β. Θέτει σαφείς κανόνες καλής συμπεριφοράς.
 - γ. Επιτρέπει στα παιδιά να εκφράσουν τα πραγματικά τους συναισθήματα το ένα απέναντι στο άλλο.
 - δ. Καταρρίπτει τις αντιλήψεις και τα στερεότυπα περί ενδο-ομάδας έναντι εξω-ομάδων.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

ΜΣ 13.1 Συνοψίστε τα τρία συστατικά στοιχεία της προκατάληψης.

- **Ορίζοντας την Προκατάληψη** Η προκατάληψη αποτελεί ευρέως διαδεδομένο φαινόμενο που υφίσταται σε όλες τις κοινωνίες του κόσμου. Αυτό που διαφέρει από κοινωνία σε κοινωνία είναι οι συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες που γίνονται θύματα προκαταλήψεων και ο βαθμός στον οποίο οι κοινωνίες ενισχύουν ή αποθαρρύνουν τις διακρίσεις. Οι κοινωνικοί ψυχολόγοι ορίζουν τις **προκαταλήψεις** ως εχθρικές ή αρνητικές στάσεις απέναντι σε άτομα που ανήκουν σε μια ευδιάκριτη ομάδα, το αρνητικό έρεισμα των οποίων βασίζεται **αποκλειστικά** στην υπαγωγή τους σε αυτήν την ομάδα. Εμπεριέχουν γνωστικούς, συναισθηματικούς και συμπεριφορικούς παράγοντες.